Standard
Ekonomik ve Teknik Dergi

Yıl: 51 • Sayı: 601 • HAZİRAN 2012
Sahibi
Türk Standardları Enstitüsü Adına
Hulusi ŞENTÜRK

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Bilal DURDALI

Yayına Hazırlayanlar
O. Murat PERÇİN
A. Sabit YÖNEY • Türkay BİRBEN
Aslıhan KÖKER • Canan DOĞAN
Belgin TAŞDİREK • Mehmet Fatih IŞIK
Ebru CEM

Yönetim Yeri
TSE
Pazarlama ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı
OFİM 100. Yıl Bulvarı No: 99
06374 Ostim / ANKARA
Tel: 0312 592 50 86 • 592 50 85
Faks : 0312 592 50 91
e-mail: standarddergi@tse.org.tr

Reklam ve Abone
Ayşe Nedret GÜNEŞ
Tel: 0312 592 50 83
e-mail: pazarlama@tse.org.tr

2012 Yılı Reklam Tarifesi
Arka Kapak: 2000 TL + KDV
Kapak İçleri: 1500 TL + KDV
Son Sayfa: 1500 TL + KDV
İç Tam Sayfa: 1300 TL + KDV

Grafik Tasarım
Aydın TUTÇALI

Tasarım, Baskı, Dağıtım
KORZA YAYINCILIK
Basım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Büyük San. 1. Cadde 95/1 İskitler-Ankara
Tel: 0312 342 22 08 • Fax: 0312 341 14 27
www.korzabasim.com.tr

Yayın Türü: Yerel Süreli
Basım Tarihi: 14/06/2012
Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler yazarına ait olup Derginin ve yazarın adı alınarak iktibas edilebilir. Dergimize gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez.

Başyazı

Değerli okuyucular,

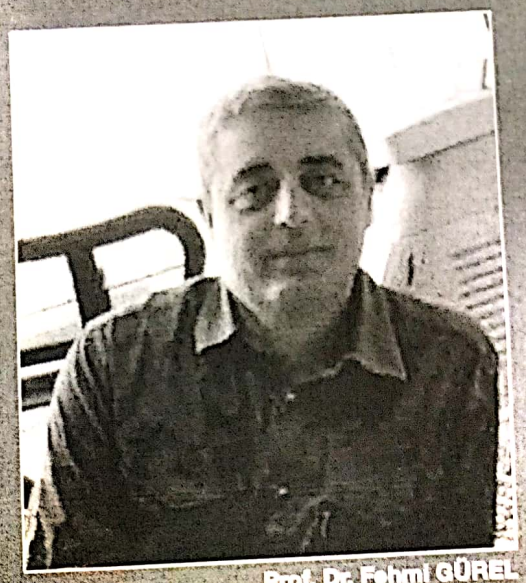
Ülkemizin sahip olduğu zengin ekoloji ve farklı bitki çeşitliliği, arıcılık alanında dünyada önemli bir konumda olmamızı sağlamaktadır. Nitekim Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine baktığımızda, ülkemizin toplam kovan sayısı ve bal üretiminde dünyada Çin'den sonra ikinci sırada yer aldığını görebiliriz. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Hayvancılık Genel Müdürü Sayın Ali Karaca'nın da belirttiği üzere, "Arıcılık sektörü, arı ürünleri üretimi sonucunda yılda yaklaşık 600 milyon TL'nin yanı sıra arıların bitkilerin polinasyonunda oynadığı rol ile milli ekonomiye ciddi katkılar sağlamaktadır." Hem insan sağlığı, hem tarımsal üretim hem de milli ekonomi açısından bu kadar önem taşıyan bir sektörün ehemmiyetle korunması ve desteklenmesi gerekmektedir. Zira geçtiğimiz aylarda ortaya çıkan 'ucuz bal' furyası, hem insanlarımızın sağlığına hem de dünya çapında üne sahip bal ürünlerimizin prestijine yönelik bir tehdit oluşturmaktadır. Bu tip tehditlere karşı Türk Standardları Enstitüsü (TSE) sunduğu ürün belgelendirme faaliyetleri ile hem tüketicimizi, hem de kaliteli üretim yapan üreticimizi korumaktadır.

Üretim ve tüketim zincirinde kaliteyi vazgeçilmez bir alışkanlık haline getirmek ve bunu ülke çapında yaygınlaştırmak amacıyla geçtiğimiz yıl başlattığımız ve katılımcılara % 60 indirimli eğitimlerin verildiği kalite günlerinin bu ayki durağı Marmara bölgemiz. 'Marmara Kalite Günleri' adı altında 18 – 29 Haziran 2012 tarihleri arasında başta İstanbul olmak üzere Gebze, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Çerkezköy, Çorlu, Sakarya ve Düzce'de yönetim sistemleri, laboratuvar, kalibrasyon ve diğer birçok alanda konusunda uzman ve deneyimli arkadaşlarımız tarafından eğitimler verilecek. Geçtiğimiz ay düzenlediğimiz 'Ege Kalite Günleri'nde ulaştığımız 3300 sayısını bu sefer Marmara bölgemizde 5 bine çıkarmayı hedefliyoruz. Bizim bu eğitimlerdeki başlıca amaçlarımızdan biri kalitenin duvara asılan veya çekmeceye saklanan bir belge değil, tam tersine günlük hayatın her anında içimizde taşımamız gereken bir değer olduğunu göstermek.

Saygılarımla,

Hulusi ŞENTÜRK
TSE Başkanı

CamScanner ile tarandı

Prof. Dr. Fehmi GÜREL
Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi
Zootekni Bölümü

Arıcılık Sektörü ve Etik İlkeler

CamScanner ile tarandı

Arıcılık tarihinin insanoğlunun mağara yaşamı sürdürdüğü on bin yıl öncesine kadar uzandığı bilinmektedir. Arı ürünleri tarih boyunca doğallığından şüphe duyulmayan, sevilerek tüketilen ve sağlık koruma amaçlı da kullanılan ürünler olmuştur. Arıların tozlaşmayla bitkisel üretime yaptıkları katkılarının anlaşılması, arıcılığın küçük sermaye ve düşük girdi kullanımı ile toprağa bağımlı olmadan yapılabilmesi, arı ürünlerine olan talebin giderek artması gibi birçok özelliği nedeniyle günümüzde arıcılık, bütün dünyada yetiştiriciliği yapılan ve özel olarak desteklenen bir tarımsal uğraşıdır. Birçok ülkede de profesyonelce yapılan bir meslek olarak kabul edilmektedir.

Türkiye Arıcılığının Yapısı

Anadolu, dünyada arıcılığın en eski ve en yaygın yapıldığı merkezlerden birisidir. Türkiye'nin coğrafik konumu, zengin bitki örtüsü, farklı vejetasyon tipleri ve iklimsel özellikleri arıcılığın gelişerek sürdürülmesini sağlamıştır. Türkiye yaklaşık 5 milyon adet bal arısı koloni varlığı ve 75 bin ton/yıl bal üretimiyle günümüzde de çok önemli bir arıcılık ülkesidir. Koloni sayısı bakımından dünyada ikinci sırada bulunan ülkemizde bu arı popülasyonu bir taraftan florada devamlılığı sağlamakta ve bitkisel üretimde verim ve kaliteyi artırmakta diğer taraftan ise bal ve diğer ürünleri ile önemli bir gelir yaratmaktadır. Bazı kaynaklara göre ülkedeki yaklaşık 150 bin tarım işletmesinde bal arısı kolonisi bulunmaktadır. Arıcılık, bunlardan 50 bin'inde işletme gelirini artırıcı bir yan gelir kaynağı olarak, 10–15 bin'inde ana gelir kaynağı ve profesyonel bir meslek olarak, geri kalanında ise hobi amaçlı ve aile tüketimini karşılamak için yapılmaktadır. Türkiye sahip olduğu arıcılık potansiyelini yeteri kadar değerlendirememekte ve arıcılıkla ilgili en önemli sorunları koloni başına yaklaşık 15 kg bal üretimi ile verimlilikte, kalitede ve uluslararası standartlara uygun üretim konularında yaşamaktadır. Damızlık materyal, hastalık ve zararlılarla mücadele, teknik bilgi ve eğitim, organizasyon, örgütlenme ve denetim eksikliği gibi çok sayıda etmen verimlilik ve kaliteyi etkilemektedir. Ayrıca arıcılık sektöründeki bazı insanların bilgisizliği, açgözlülüğü ve sorumsuzluğu hem arıcılık sektörü hem de tüketiciler açısından kaygı verici sorunlara yol açmaktadır. Her meslekte olduğu gibi arıcılıkta da bu meslek grubundaki her bireyin uyması beklenen bir dizi etik kurallar olmalıdır. Arıcılığın profesyonelce yapılan bir meslek olarak değerlendirilmesi ve arı ürünlerinin üretiminden tüketimine kadar geçen süreçteki tüm faaliyetlerin sektör içindeki her kesimin kabul edeceği ilke ve kurallara uygun olarak sürdürülmesi bu sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır.

Arıcılıkta Etik İlkeler

İnsanların arılarla ilk tanışmasından günümüze kadar arıcılık kültürü yazılı veya yazılı olmayan kurallarla sürdürülmüştür. Anadolu'da Hititler dönemine ait bulgularda arıcılık yasalarına rastlanmış, Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki kanunnamelerde de arıcılıkla ilgili hükümler yer almıştır. Arıcılık diğer hayvansal üretim alanları içinde doğaya en fazla bağımlı olan ve üreticileri, toptancıları, paketleme ve dağıtım firmalarını ve ihracatçıları içeren büyük bir sektördür. Bu nedenle arıcılıkla ilgili etik kurallar düşünülürken tüm sektörü içine alacak şekilde sürdürülebilirlik, kârlılık ve doğa kanunları dikkate alınmalıdır. Sürdürülebilir bir arıcılık için diğer ülkelerde hazırlanan etik kurallar üretim, çevreye duyarlılık, kalıntı ve kimyasal bulaşma, balın doğal yapısının bozulması (tağşiş edilmesi), hijyen, işleme ve pazara hazırlama, dağıtım ve fiyatın belirlenmesi, sözleşmelere ve kontratlara uyma, pazarlama (sunuş) ve eğitim gibi konuları içermektedir. Bir kişinin veya bir kurumun tek başına arıcılık sektörü için etik kurallar koyması doğru ve uygulanabilir değildir. Sunulan etik kurallar bir taslak olarak tartışmaya açılmıştır. Bu taslak geliştirilerek sektördeki her kesimin kabul edebileceği bir yapıya dönüştürülmelidir.

CamScanner ile tarandı

Arı Yetiştiricisi Arı Ürünlerinin Üretim Sürecinde Çevresindeki Arıcılara Zarar Verecek Uygulamalardan Kaçınmalıdır.

Bal, arı sütü, polen, propolis, bal mumu, arı zehiri gibi birçok arı ürünü üretilmekte ve her birinin üretim süreci de farklılık göstermektedir. Üretim sürecindeki en önemli konulardan birisi hastalık ve zararlıların yayılmasını önlemektir. Bir arıcı hastalık ve zararlılara ne kadar dikkat ederse etsin çevresindeki arıcılar dikkat etmiyorsa bu konudaki sorunu çözmüş olmayacaktır. Sınırlardan veya ithalat yoluyla bulaşık arı ve ürünlerinin ülkeye girmesi, gezginci arıcılık, koloniden koloniye arı geçişleri, arıcıların dikkatsiz davranması gibi birçok sebeple arı hastalık ve zararlıları çok hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Kovanların başka alanlara taşınmasından önce düzenli incelenmesi ve gerekli önlemlerin alınması hastalıkların yayılmasını önlemeye yardımcı olacaktır. Son yıllarda çok farklı yollarla yurt dışından hatta farklı kıtalardan bile kontrolsüz ana arı ve arı ürünleri ülkemize sokulmaktadır. Bu uygulama ülkede hiç görülmeyen bazı hastalıkların da yayılmasına yol açacaktır. Ülkedeki bütün kovanlar varroa akarı ile bulaşık durumdadır. Arıcılar akarı ekonomik olarak zarar vermeyecek düzeyde tutmak için ruhsatlı veya ruhsatsız pestisitleri yoğun olarak kullanmaktadırlar. Direnci azaltmak ve daha etkin mücadele yapmak için uygun zamanlarda ve ruhsatlı olan ilaçlar dönüşümlü olarak kullanılmalıdır. Arıcılar arasında üretimle ilgili diğer bir sorun da arılık yerlerinin belirlenmesinde yaşanmaktadır. Bir arıcı arılık yerini diğer arıcıya çok yakın bir yerde seçerse hem hastalıkların yayılması ve oğul karışıklığı gibi sorunlar yaşanacak hem de aynı alandaki nektar kaynakları kullanılacağı için verimlilik düşecektir. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın il, ilçe ve köy bazında flora haritalarının çıkarılmasına ilişkin çalışmaları umut vericidir. Arıcıların konaklayacakları her alan için optimum koloni sayılarının ve dağılımının belirlenerek uygulamaya konulması gerekmektedir. Arıcılar arasında yaşanan sorunlardan birisi de çıkan oğulların sahipliğidir. Bal arıları bir ölçüye kadar yabani bir hayvan olarak değerlendirilmektedir. Normal koşullarda oğul bulana aittir. Roma kanunlarında da bu konudan bahsedilmiştir. Bu kanunlara göre kovanınızdan çıkan bir oğul onu gördüğünüz, kolaylıkla takip ettiğiniz sürece size aittir. Oğul'un kovana aktarılana kadar sahibi yoktur. Eğer başka birisi oğul'u kovana alırsa oğul onun malı olur. Arılıklar arasında yeterli mesafe olduğu takdirde oğulların karışması da en az düzeye inecektir.

Arı Yetiştiricisi Arı Ürünlerinin Üretim Sürecinde İnsanlara, Hayvanlara, Çevreye Zarar Vermemeli, Bu Konuda Gerekli Önlemleri Almalıdır.

Arılar bulundukları alanlarda insanlar ve diğer evcil hayvanlar için bir dert, sorun oluşturabilir. Arı zehrine karşı alerjisi olan insanlar için arılar öldürücü bir tehdittir. Çok sayıda evcil hayvanın da arı sokması sonucu öldüğü bilinmektedir. Bu nedenle arılık yerleri seçilirken yerleşim alanlarından uzakta olmasına dikkat edilmelidir. Arılıkta çalışmalar mümkün olduğu kadar kısa zaman diliminde, körük kullanılarak yapılmalıdır. Oğul'a çıkan arı sakin olmasına karşın, yerleşim alanları etrafına konduğu zaman çevrede paniğe yol açabilmektedir. Bu nedenle oğul'u önleyen uygulamalar hem teknik arıcılık için hem de çevre için daha uygundur. Arılık çevresinde yeterli ve sürekli bir su kaynağı bulunmuyorsa arılar çevredeki çeşmeler, musluklar ve yüzme havuzları gibi su kay-

CamScanner ile tarandı

naklarının etrafında soruna yol açarlar. Belirli bir su kaynağına alışan arıları başka bir kaynağa yönlendirmek de kolay değildir. Bu nedenle arılık yerleri seçilirken çevreye zarar vermeyecek şekilde uygun su kaynakları da düşünülmelidir.

Arı Yetiştiricisi Ruhsatsız ve Bilinçsiz Bir Şekilde İlaç Kullanarak Kalıntı İçeren Bal ve Diğer Arı Ürünlerini Üretmemelidir.

Arı hastalık ve zararlıları ile mücadele etmek için pestisit ve antibiyotik kullanımı arı ürünlerinde kalıntı sorununu gündeme getirmiştir. Birçok ülkede arıcılıkta kullanılan ilaçların arı ürünlerinde özellikle baldaki maksimum kalıntı miktarları belirlenmiştir. Türkiye'de ruhsatlı ilaçların yanı sıra ruhsatsız çok sayıda ilaç kontrolsüz bir şekilde kullanılmaktadır. Hastalıklara karşı mücadelede ruhsatlı ilaçların kullanılmasında bile çok uzun süreli uygulama, doz aşımı, nektar akımı döneminde uygulama (uygulamadan hemen sonra bal hasadı) gibi işlemler sonucunda insanların tüketimine sunulan balda arzu edilmeyen bulaşmalar olmaktadır. Ayrıca ülkemizde peteklerin korunması için naftalin uygulaması da balda istenmeyen kalıntıya yol açmıştır. Balda yaşanan kalıntı sorunu balın saf, doğal ürün özelliğinin kaybolmasına yol açmakta ve iç tüketim ve ihracını da güçleştirmektedir.

Bal Saf Olarak Üretilmeli, Tağşiş Edilmemelidir.

Bal arısı kolonilerine erken ilkbaharda koloni gelişimini hızlandırmak ve bal hasadından sonra da kolonileri kışa hazırlamak amacıyla şeker şurubu veya şekerle yapılmış ek besinlerin verilmesi teknik arıcılıkta önerilen bir uygulamadır. Ancak son yıllarda bazı arıcılar bal üretim mevsiminde şeker pancarı, mısır gibi bitkilerden üretilen ve farklı oranlarda früktoz, glikoz sakaroz şekerleri içeren şurupları arılara yoğun olarak yedirip bal üretmektedir. Bu şekilde üretilen balların tespiti çok özel analizleri gerektirmektedir. Bazı art niyetli kişiler de bala şeker sanayi tarafından üretilmiş bu şeker şuruplarını katmakta bazılar ise hiç bal kullanmadan sanayi ürünü bu şeker şuruplarına aromatik maddeler katarak bal adı altında satmaktadırlar. Balın bu şekilde doğal yapısının bozulması (tağşiş edilmesi) ve sahte bal üretimi ihracatta da önemli sorunlara yol açmaktadır. Ayrıca tüketiciler bütün ballara şüphe ile bakmakta ve bu yüzden balın saf, doğal imajı bozulmaktadır.

Balın Hasadı, İşlenmesi ve Paketlenmesi Sürecinde Sağlık Kurallarına Dikkat Edilmelidir.

Arı ürünleri özellikle bal, yetiştiriciliğin doğası gereği arazide üretilmektedir. Son yıllarda bal işleme ve paketleme konularında faaliyet gösteren modern işletmeler kurulmasına karşın Türkiye'de üretilen balın önemli bir bölümü de arıcılar tarafından paketlenip satılmaktadır.

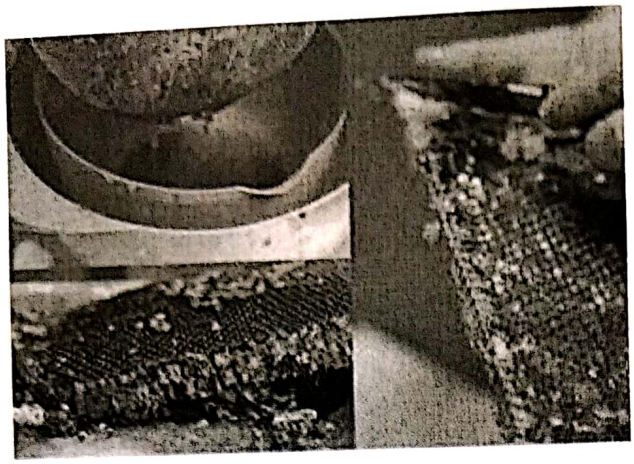

Arılık yeri, arıcıların bilgi ve deneyimi, depolama ve saklama koşulları ile kullanılan araç ve gereçler bal hijyenini etkileyen etmenlerdir. Üretilen balların tamamına yakını kovanların bulunduğu arılıklarda hasat edilmekte ve bal süzme çadırlarında süzülmektedir. Süzme makineleri, bal kazanları, sır açma tankları paslanmaz çelikten yapılmalı, bütün aşamalarda sağlık kuralarına dikkat edilmelidir.

Olgunlaşmış ve Filtre Edilmiş Ballar Kavonozlanmalı ve Arı Ürünleri Yasalara Uygun Şekilde Etiketlenmelidir.

Bal temiz bir ortamda uygun şekilde hasat edildikten sonra filtre edilmeli ve dinlendirme tanklarında dinlendirilerek, hava kabarcıkları ve köpükten ari bir şekilde temiz kaplara doldurulmalıdır. Hasat edilecek peteklerin en az % 80'i sırlanmış olmalıdır. Sırlanmamış çerçevelerde balın içerdiği su miktarı fazla olduğu için balın fermente olması, ekşimesi hızlanmaktadır. Ballar, kristalleşmeyi önlemek için bal tebliğinde belirtilen sıcaklık ve sürelere uygun olarak ısıtılmalıdır. Bazı üretici ve dağıtıcıların balı daha yüksek derecelerde ısıttığı bilinmektedir. Balın uygun olmayan şekilde ve yüksek sıcaklıkta ısıtılması enzimlerin kaybına yol açmakta, aroması bo-

CamScanner ile tarandı

zulmakta ve zararlı bir bileşik olan HMF içeriğinin artmasına yol açmaktadır. Tüketime sunulan ballar yasa ve yönetmenliklere uygun şekilde etiketlenmelidir.

Arı Ürünlerinin Fiyatı Gerçek Maliyetlere İlave Edilecek Makul Bir Kar Oranı Eklenerek Belirlenmelidir.

Dünyada bal üretimi bakımından ilk beş ülke arasına giren Türkiye'de arıcılık örgütsüz ve dağınık bir yapıdadır. Hobi amaçlı sadece kendi ihtiyacını karşılayan arıcılar, arıcılığı bir yan gelir kaynağı olarak düşünen ve yapan arıcılar ve profesyonel olarak arıcılığı meslek edinmiş arıcılar bulunmaktadır. Bu nedenle arıcılık sektörü büyük ölçüde kayıt dışıdır ve arı ürünleri çok farklı şekillerde pazarlanmaktadır. Satışa sunulan balların fiyatında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Balın perakende kg fiyatı 5 ile 10 Dolar arasında değişmekte ve çok özel ballar astronomik fiyatlarla satılmaktadır. Genel olarak küçük ölçeklerde üretim yapanlar veya hobi amaçlı üreticiler az bal ürettikleri için bu balları daha yüksek fiyatlarla satmaktadırlar. Bal satışında en büyük sorunu büyük üreticiler yaşamaktadır. Fiyat oluşumunda üreticiler, toptancılar, balı işleyen ve perakende olarak sunan firmalar ve ihracatçılar arasında adil bir denge sağlanamamış, bal alınıp satılırken maliyetler fiyata doğru yansıtılmamıştır. Bal üretim sürecinde bütün riskleri ve maliyetin önemli bir bölümünü üstlenen üreticiler toptancılar, ihracatçılar ve büyük perakendeciler arasında sıkışıp kalmışlardır. Fiyat oluşumunda söz sahibi olamayan üreticiler bazı durumlarda maliyetine bile bal satmaktadırlar. Sektör içinde çok az emek ve masrafla abartılı kâr elde edilmesi hem sürdürülebilir arıcılık için olumsuz bir gelişme hem de etik olmayan bir davranıştır.

Arıcılıkla İlgili Mal ve Hizmetlerin Satışında Öngörülen, Beyan Edilen Kurallara Dürüst Bir Şekilde Uyulmalıdır.

Arıcılıkla ilgili ürünlerin ve hizmetlerin satışı yasal veya yasal olmayan sözleşmeler ve beyanlarla yürütülmektedir. Türkiye'de tozlaşma amacıyla bal arılarının kiralanması çok yaygın değildir. Kolonilerin tozlaşma amacıyla kiralanmasında arıcı olmayanların bilgisizliğinden faydalanılmamalıdır. Koloni gücü, sayısı, yönetimi, ücretler vb. konularda açık ve doğru bilgiler sunulmalıdır. Türkiye'de bu konuda yaşanan önemli bir sorun da ana arı, koloni ve arıcılık malzemeleri satışında beyan edilen özelliklere uyulmamasıdır. Satın alınan damızlık ana arılar istenen özelliklerde olmayabilmekte, koloni satışında çiftleşmemiş veya yaşlı ana arılar kullanılabilmekte, sağlıklı olmayan koloniler satılabilmekte, arılı ve yavrulu çerçeve sayılarında öngörülen taahhütlere uyulmamakta ve kovan yapımı sırasında uygun olmayan malzemeler kullanılabilmekte, koloni ölçülerine dikkat edilmemektedir.

Satılan Arı Ürünlerinin Beslenme ve Sağlık Açısından Kullanılmasında Yanlış Sunumlardan Kaçınılmalıdır.

Arı ürünleri satılırken özellikleri gereğinden fazla abartılmamalıdır. Ülkemizde özellikle bazı ballar ve arı sütü, polen, propolis gibi arı ürünleri bir ilaç gibi sunulmakta ve birçok hastalığın tedavisinde kullanılabileceği önerilmektedir. Belirsiz, bilimsel olarak ispatlanmamış, abartılı iddialardan kaçınılmalıdır. Arı ürünlerinin birçok yararı olduğu bilinmektedir. Bu ürünler sağlıklı yaşama katkı yapan ürünler olarak değerlendirilmeli ve sunulmalıdır.

Arıcılar ve Sektör Paydaşları Bölgesel, Ulusal Toplantılarla, Kitap, Dergi ve Kurslarla Bilgilerini Artırmalı ve Değişen Koşullara Uyum Sağlamalıdırlar.

Arıcılık sürekli gelişen, teknik bilgi ve beceri gerektiren bir uğraşıdır. Hem kârlı hem de arıcılık mesleğinin etik kurallarına uygun üretim yapmak için eğitime ve bilgiye gereksinim duyulmaktadır. Birlikler, dernekler, vakıflar, araştırma enstitüleri, üniversitelere bağlı fakülteler, yüksek okullar ve arıcılık merkezleri tarafından hazırlanan paneller, kurslar ve dergilerle araştırma, eğitim ve yayım hizmetleri sürdürülmektedir. Özellikle meslek yüksek okullarının arıcılık programlarında eğitimin kalitesi yükseltilerek mezun olan öğrencilerin bu mesleğe kazandırılması yararlı olacaktır. Araştırma kurumları, ticari ölçeklerde arıcılık yapan arıcıların sorunlarına yönelik projelerin yürütülmesi ve elde edilen sonuçların uygulamaya aktarılması konusunda daha etkin olmalıdırlar.

Sonuç ve Öneriler

Anadolu'da geleneksel olarak yapılan arıcılık dünyadaki gelişmelere koşut olarak önemli değişimler geçirmiştir. Geçmiş otuz yıllık süreçte koloni sayısı yaklaşık iki kat bal üretimi ise üç kat artmıştır. İlkel kovanların yerini modern kovanlar almış, hastalıklarla mücadele ve da-

CamScanner ile tarandı

mızlık materyal kullanımı gibi teknik arıcılığın gerektirdiği uygulamalar yaygınlaşmış ve gezginci arıcılığın da etkisiyle bal üretiminde önemli artışlar olmuştur. Avrupa Birliği uyum yasaları çerçevesinde üreticilerin örgütlenmesi ve kayıt altına alınabilmesi amacıyla arı yetiştiricileri birlikleri ve merkez birliği kurulmuş, üretilen ürünlerin bütün süreçlerde denetlenebilmesi için de ABD ve Avrupa Birliği ülkelerindekine benzer şekilde hazırlanan bal tebliği ve bal eylem planı uygulamaya konulmuştur. Bal tebliğinde temel petek, bal mumu ve balın tanımı ve içeriği, balın naftalin, ticari glikoz ve nişasta içermeyeceği, bala hiçbir katkı maddesi katılamayacağı, balda bulunabilecek maksimum pestisit kalıntı miktarları ve baldaki veteriner ilaçları tolerans düzeyleri, balın ambalajlanması, etiketlenmesi, taşınması, depolanması ve tescil ve denetimine ilişkin hükümler açık olarak belirtilmiştir. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tüketici sağlığını korumak ve bal ihracatını artırmak amacıyla bal, balmumu ve temel peteğin uygun, sağlıklı ortamlarda üretilmesine yönelik bal eylem planı uygulama talimatını hazırlamıştır. Bu çerçevede bal üreten, toplayan, ambalajlayan, depolayan ithal ve ihraç eden kişi ve kuruluşlar kayıt altına alınmaktadır. Bal ve temel petek üretici ruhsatı, bal toplama merkezlerinde ve bal mumu temel petek işletmelerinde tutulacak kayıt formları, kullanılacak ilaçlarla ilgili işletme kayıt defterleri hazırlanmış ve böylece balın üretimden tüketiciye ulaşana kadar tüm süreçte ruhsatlı, kayıtlı ve kurallara uygun, denetlenebilir ve kontrol edilebilir bir sistemi uygulamak amaçlanmıştır.

Son yıllarda Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, İl Özel İdareleri ve bazı fon, vakıf ve projelerden arıcılık sektörüne önemli miktarda kaynak aktarılmıştır. Tüm bu gelişmelere ve desteklere karşın arıcılık sektörünün en önemli sorunları olan verimlilik ve standartlara uygun üretim konusundaki sorunlar çözülememiştir. Son yirmi yıldır kovan başına bal verimi bir türlü artırılamamış ve yaklaşık yılda 15 kg ile dünya ortalamasının da çok altında kalmıştır. Bu sorunun çözülememesinde birçok etmenle birlikte kovan sayısını artırmaya dönük politika ve uygulamalar da etkili olmuştur. Kaynaklar büyük ölçüde koloni ve arı malzemeleri dağıtımında kullanılmış, bu amaçla yürütülen projeler iyi izlenmemiş, yöntemler iyi belirlenmemiş ve bu kaynaklardan etkin yararlanılamamıştır. Türkiye koloni sayısı ve km² ye düşen arı yoğunluğu bakımından dünyada ilk sıralarda yer almaktadır. Artık amaç koloni sayısını artırmak olmamalıdır. Ayrıca son günlerde daha yoğun bir şekilde sahte ve tağşiş edilmiş balların tüketiciye sunulması ve kamuoyunun gündemine gelmesi tüketicilerin bala olan güvenini ve ilgisini azaltmıştır. Bu nedenle verimliliği ve kaliteyi artıracak, denetime uygun, örgütlü ve kayıtlı bir sisteme geçilmesi zorunludur. Zengin bitki örtüsü, iklimsel özellikleri ve insan kaynağı dikkate alındığında Türkiye'de arıcılık hem ülke insanına sağlıklı ürünler sunabilecek hem de önemli ihracat geliri sağlayabilecek potansiyeli olan bir sektördür. Bu nedenle arıcılığın bilgi ve teknolojiyi az kullanan, dağınık, kayıt dışı ve denetlenemeyen yapıdan bir an önce kurtulması gerekmektedir. Örgütlenmenin teşviki, denetim ve standartlara uygun üretim için yasal mevzuatın düzenlenmesi önemli adımlardır. Arıcılık etiği ile ilgili kuralların çoğu yasalar ve yönetmenliklerde de bulunmaktadır. Ancak arıcılık profesyonelce yapılan bir meslek olarak algılanmadığı ve sektör bir bütün olarak örgütlenip oto kontrolünü yapmadığı sürece kamusal alanda atılan adımlar yetersiz kalacaktır. Yasal mevzuatın uygulanması büyük ölçüde mesleki örgütlenme ve mesleğin etik ilkelerinin çok iyi kavranması ile olacaktır. Bu konuda arı yetiştiricileri birliklerine de önemli görevler düşmektedir. Birliklerin başlıca görevi kamudan mümkün olduğunca fazla kaynak alıp bu kaynağı arıcılara dağıtmak olmamalıdır. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının birlikler kanalıyla arıcılara yapacağı destek 2012 yılı için 30–40 milyon TL civarındadır. Bu desteğin verimliliği, kaliteyi ve standartlara uygun üretimi artırmak için kullanılması daha yararlı olacaktır. Ayrıca sürekli ve daha yoğun denetimler yapılarak kamuoyunun ve arıcılık sektörünün bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. Her meslek grubunda olduğu gibi arıcılıkta da bilgisizlikten ve açgözlülükten kaynaklanan yanlış uygulamalar her zaman olacaktır. Ayrıca arıcılık sektörü doğası gereği bu olumsuzluklara oldukça açıktır. Bu nedenle Türkiye'de arıcılık, kârlılığı ve sürdürülebilirliği sağlayacak şekilde bilgi ve teknolojiyi kullanan, örgütlü, etik kuralları olan ve bu kurallara büyük ölçüde uyulan bir meslek olarak yapılanmalıdır.

Kaynaklar

1- Dadant, C.C., 1984. The Hive and The Honey Bee. Dadant and Sons, Hamilton, Illionis.

2- Doğaroğlu, M., 2003. Türkiye Arıcılığında Verimliliği Etkileyen Önemli Sorunlar ve Çözüm Yolları. II. Marmara Arıcılık Kongresi, Yalova.

3- Fıratlı, Ç., Genç, F., Karacaoğlu, M. ve Gençer, H.V., 2000. Türkiye Arıcılığının Karşılaştırmalı Analizi: Sorunlar, Öneriler. V. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, Ankara.

4- Genç, F., 1993. Arıcılığın Temel Esasları. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No:149, Erzurum.

5- Kumova, U. ve A. Korkmaz, 2001. Arı Yetiştiriciliği. Türkiye Tarımsal Araştırma Projesi Yayınları, TUBİTAK.

6- Park, R.B., 1990. The Social Obligations of Beekeepers. Bee World, 71: 8–11.

7- Wenning, C.J., 2001a. Ethics in Apiculture I. American Bee Journal, 141(10): 698–700.

8- Wenning, C.J., 2001b. Ethics in Apiculture II. American Bee Journal, 141(11): 780–782.

CamScanner ile tarandı